

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์ทั่วไป จุดประสงค์รายวิชา และเนื้อหาในหนังสือเรียนวิชาสังคมศึกษาบังคับหลักสูตรชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 กับคำนิยามพื้นฐาน 5 ประการ โดยมีขอบเขตการวิจัยว่า จุดประสงค์ทั่วไป จุดประสงค์รายวิชา และเนื้อหาในหนังสือเรียนวิชาสังคมศึกษา บังคับหลักสูตรชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 น่าจะสอดคล้องกับคำนิยามพื้นฐาน 5 ประการ

กลุ่มตัวอย่างประชากรมี 2 ประเภทคือ ประเภทแรกเป็นเอกสารซึ่งมี 10 ฉบับ คือ จุดประสงค์ทั่วไป 1 ฉบับ จุดประสงค์รายวิชา 3 ฉบับ เนื้อหาในหนังสือเรียน 6 ฉบับ ประเภทที่สอง คือผู้วิเคราะห์ซึ่งแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้วิเคราะห์ 5 คน เลือกจากบุคคลที่จบปริญญาตรีทางการศึกษาด้านวิชาสังคมศึกษา (ยกเว้นผู้วิจัย) เคยผ่านการอบรมการใช้หลักสูตรชั้นมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2521 มีประสบการณ์การสอนไม่ต่ำกว่า 3 ปี และให้ทุกคนวิเคราะห์เนื้อหาวิชาสังคมศึกษา 1 บทเทียบกับคำนิยามพื้นฐาน 5 ประการ ปรากฏว่าผู้วิเคราะห์ทั้ง 5 คน วิเคราะห์เนื้อหาดังกล่าวไม่แตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05 ค่าความเที่ยงในการวิเคราะห์เนื้อหาของผู้วิเคราะห์ทั้ง 5 คนเป็น 0.992 กลุ่มที่สองคือกลุ่มครู-อาจารย์ ที่สอนวิชาสังคมศึกษาบังคับ หลักสูตรชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ปีการศึกษา 2526 จังหวัดราชบุรี จำนวน 89 คน

วิธีดำเนินการวิจัยใช้ตารางสำหรับวิเคราะห์เนื้อหาและแบบสอบถามเพื่อการวิเคราะห์เนื้อหาเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยให้กลุ่มผู้วิเคราะห์ 5 คน วิเคราะห์เนื้อหาในเอกสารทั้ง 10 ฉบับ ลงในตารางสำหรับวิเคราะห์เนื้อหา และกลุ่มครู-อาจารย์วิเคราะห์เอกสารคนละ 4 ฉบับตามชั้นที่แต่ละคนสอนลงในแบบสอบถามเพื่อการวิเคราะห์เนื้อหา ตามเกณฑ์การสรุปค่าหรือข้อความในเอกสารกับคำนิยามพื้นฐาน

5 ประการ คือ ศึกษารายจากคำหรือข้อความที่ระบุหรือกล่าวหาว่าผิดเพี้ยนถึงค่านิยมพื้นฐาน หรือเนื้อหาที่สรุปความตรงกับค่านิยมพื้นฐาน เสร็จแล้วนำข้อมูลทั้งหมดเนียบจำนวนครั้งของ ค่านิยมพื้นฐานแต่ละข้อที่มีในเอกสารแต่ละฉบับ และหาการร้อยละของจำนวนครั้งของค่านิยมพื้นฐานแต่ละข้อที่มีในเอกสารแต่ละฉบับ โดยเทียบกับจำนวนข้อหรือจำนวนมท่อย่อย

เกณฑ์การพิจารณาความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์ทั่วไป จุดประสงค์ราย วิชา และเนื้อหาในหนังสือเรียนวิชาสังคมศึกษา กับค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการมีดังนี้ คือ

1. เอกสารนั้น ๆ จะต้องมียุคค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการครบทุกข้อ ในทุกข้อต้อง ครอบคลุมองค์ประกอบย่อยทุกตอน

2. ถ้าเอกสารนั้นมีลำดับที่ของการร้อยละของค่านิยมพื้นฐานข้อที่ 1, 2, 3, 4 และ 5 (เรียงจากมากไปน้อย) เป็นลำดับที่เดียวกันกับเลขที่ข้อของค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการแล้ว เริ่มกว่าเอกสารนั้นสอดคล้องมากกับค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ (คณะกรรมการส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งชาติ กำหนดความสำคัญของค่านิยมพื้นฐานตามลำดับ เลขที่ข้อ)

ข้อค้นพบที่สำคัญ ในการวิจัยเอกสารครั้งนี้ คือ

1. ผลสรุปของกลุ่มผู้วิเคราะห์และกลุ่มครู-อาจารย์ ให้ข้อมูลที่สนับสนุนกัน คือจุดประสงค์ทั่วไปวิชาสังคมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นหลักสูตรพุทธศักราช 2521 มีความสอดคล้องกับค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ และอันดับที่ของจำนวนครั้งของค่านิยม พื้นฐานแต่ละข้อตรงกัน

2. ผลสรุปของกลุ่มผู้วิเคราะห์และกลุ่มครู-อาจารย์ให้ข้อมูลที่สนับสนุนกันคือ จุดประสงค์รายวิชา ส 101 กับ ส 102 สอดคล้องกับค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ แต่ ลำดับที่ของจำนวนครั้งของค่านิยมพื้นฐานต่างกัน คือ กลุ่มผู้วิเคราะห์ให้อันดับที่หนึ่งคือ ข้อ 5 อันดับที่สองคือข้อ 1 แต่กลุ่มครู-อาจารย์ให้อันดับที่ 1 คือข้อ 1 อันดับที่ 2 คือ ข้อ 5

3. ผลสรุปของกลุ่มผู้วิเคราะห์และกลุ่มครู-อาจารย์ให้ข้อมูลที่สนับสนุนกันคือ จุดประสงค์รายวิชา ส 203 กับ ส 204 มีความสอดคล้องกับค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ อันดับที่ของจำนวนครั้งของค่านิยมพื้นฐานใกล้เคียงกัน

4. ผลสรุปของกลุ่มผู้วิเคราะห์และกลุ่มครู-อาจารย์ให้ข้อมูลที่สนับสนุนกันคือ จุดประสงค์รายวิชา ส 305 กับ ส 306 มีความสอดคล้องกับค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ อันคัมภ์ี่ของจำนวนครั้งของค่านิยมพื้นฐานเป็นอย่างดีเดียวกัน

5. ผลสรุปของกลุ่มผู้วิเคราะห์และกลุ่มครู-อาจารย์ให้ข้อมูลที่สนับสนุนกันคือ เนื้อหาในหนังสือเรียนวิชา ส 101 มีความสอดคล้องกับค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ อันคัมภ์ี่ของจำนวนครั้งของค่านิยมพื้นฐานสลับที่กันในข้อที่ 3 กับข้อที่ 4

6. ผลสรุปของกลุ่มผู้วิเคราะห์และกลุ่มครู-อาจารย์ให้ข้อมูลที่สนับสนุนกันคือ เนื้อหาในหนังสือเรียน ส 102 มีความสอดคล้องกับค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ ลำคัมภ์ี่ของจำนวนครั้งของค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ เป็นอย่างเดียวกัน

7. ผลสรุปของกลุ่มผู้วิเคราะห์และกลุ่มครู-อาจารย์ให้ข้อมูลที่สนับสนุนกันคือ เนื้อหาในหนังสือเรียน ส 203 มีความสอดคล้องกับค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ แต่ อันคัมภ์ี่ของจำนวนครั้งของค่านิยมพื้นฐานต่างกันเล็กน้อยในข้อที่ 1 และข้อที่ 5

8. ผลสรุปของกลุ่มผู้วิเคราะห์และกลุ่มครู-อาจารย์ให้ข้อมูลที่ไมไ่กรสนับสนุนกันนักคือ ในข้อ 1 เรื่องการพึ่งตนเอง กลุ่มผู้วิเคราะห์สรุปว่า ไม่มีเลย แต่กลุ่มครู-อาจารย์สรุปว่ามี 0.38 ครั้ง ซึ่งน้อยมาก จึงน่าจะสรุปได้ว่า เนื้อหาในหนังสือเรียน ส 204 ไม่น่าจะสอดคล้องกับค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ

9. ผลสรุปของกลุ่มผู้วิเคราะห์และกลุ่มครู-อาจารย์ให้ข้อมูลที่สนับสนุนกันคือ เนื้อหาในหนังสือเรียน ส 305 มีความสอดคล้องกับค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ แต่อันคัมภ์ี่ของจำนวนครั้งของค่านิยมพื้นฐานต่างกันเล็กน้อยในข้อ 3 กับข้อ 4

10. ผลสรุปของกลุ่มผู้วิเคราะห์และกลุ่มครู-อาจารย์ให้ข้อมูลที่สนับสนุนกันคือ เนื้อหาในหนังสือเรียน ส 306 มีความสอดคล้องกับค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ แต่อันคัมภ์ี่ของจำนวนครั้งของค่านิยมพื้นฐานต่างกันเล็กน้อยในข้อ 2 กับข้อ 3

1. จากที่กล่าวแล้วว่าจุดประสงค์ทั่วไปเน้นค่านิยมพื้นฐานข้อที่ 1 เรื่องการพึ่งตนเอง ความขยันหมั่นเพียรและความรับผิดชอบ เป็นอันดับที่ 1 ส่วนข้อที่ 5, ข้อที่ 4, ข้อที่ 2 และข้อที่ 3 มีเป็นอันดับที่ 2, 3, 4 และ 5 ตามลำดับ กล่าวได้ว่าจุดประสงค์ทั่วไปเห็นความสำคัญพื้นฐานของสังคมเช่นเดียวกับการให้ความสำคัญของค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ แต่สิ่งที่น่าคิดก็คือ มีการบรรจุเรื่องการมีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมายตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน 2527 เป็นต้นไป แต่จุดประสงค์ทั่วไปให้ความสำคัญเรื่องการมีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมายเป็นอันดับที่ 5 และคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติได้กำหนดความสำคัญของค่านิยมพื้นฐานข้อนี้ไว้เป็นลำดับที่ 3 ในทางปฏิบัตินโยบายของรัฐบาลให้เด็กควรมีระเบียบวินัยแก่นักเรียนและประชาชนทั่วไปเป็นอันดับแรก ส่วนเรื่อง การพึ่งตนเอง ความขยันหมั่นเพียรและความรับผิดชอบ ไม่มีการเน้นให้มีการปฏิบัติเป็นสิ่งแรกดังที่ให้ความสำคัญไว้ การเน้นการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการน่าจะให้เป็นไปตามลำดับข้อของค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าจุดประสงค์ทั่วไปก็ยังใช้เป็นแนวในการสอนได้ไม่ตึงนักเพราะยังให้ความสำคัญสิ่งที่อยู่ไกลตัวเป็นอันดับที่ 2, 3, 4 และ 5 ซึ่งไม่ตรงกับระดับความสำคัญของค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ น่าจะปฏิบัติให้เป็นไปตามลำดับข้อของค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ จากงานวิจัยของศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2525:114) เรื่อง "พฤติกรรมของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาคานการปลูกฝังจริยธรรมในห้องเรียน" พบว่า จำนวนครูที่สอนวิชาสังคมศึกษาร้อยละ 54.10, 40.16, 28.69, 16.39, 9.02, 5.74 และ 5.74 ปลูกฝังจริยธรรมเรื่อง ความรับผิดชอบ ระเบียบวินัย ความมีเหตุผล ความสามัคคี ความซื่อสัตย์สุจริต ความประหยัด และความเมตตาากรุณา ตามลำดับ นับว่าครูก็ได้พยายามสอนตามจุดเน้นของจุดประสงค์ทั่วไป

2. จุดประสงค์รายวิชาทั้ง 3 ฉบับคือ ส 101 กับ ส 102, ส 203 กับ ส 204 และ ส 305 กับ ส 306 เน้นค่านิยมพื้นฐานข้อที่ 5 เรื่องความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เป็นลำดับที่ 1 ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับจุดประสงค์ทั่วไปในการจัดลำดับที่ของค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการแล้วไม่มีความสัมพันธ์กันที่ระดับ .05 ทั้งที่หลักสูตรให้จุดประสงค์ทั่วไปเป็นแบบทในการเขียนจุดประสงค์รายวิชาต่างๆ แต่ความเป็นจริงที่เกิดขึ้นแล้วคือ จุดประสงค์รายวิชาทั้ง 3 ฉบับมิได้เขียนในทิศทางเดียวกับจุดประสงค์ทั่วไป ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรวิชาสังคมศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นพุทธศักราช 2521 จึงน่าจะได้ทบทวน พิจารณา

และแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นนี้ คือให้เน้นที่ค่านิยมพื้นฐานข้อที่ 1 เช่นเดียวกับจุดประสงค์ทั่วไป

2. จุดประสงค์รายวิชาทั้ง 3 ฉบับคือ ส 101 กับ ส 102, ส 203 กับ ส 204 และ ส 305 กับ ส 306 เน้นค่านิยมพื้นฐานข้อที่ 5 เรื่องความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เป็นอันดับที่ 1 ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับจุดประสงค์ทั่วไปในการจัดลำดับที่ของค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการแล้วไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ทั้งที่หลักสูตรให้จุดประสงค์ทั่วไปเป็นแม่บทในการเขียนจุดประสงค์รายวิชาต่างๆ แต่ความเป็นจริงจุดประสงค์รายวิชาทั้ง 3 ฉบับมิได้เขียนในทิศทางเดียวกับจุดประสงค์ทั่วไป ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรวิชาสังคมศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นพุทธศักราช 2521 จึงน่าจะโคพบทบทวนพิจารณาและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นนี้ คือให้เน้นที่ค่านิยมพื้นฐานข้อที่ 1 เช่นเดียวกับจุดประสงค์ทั่วไป

3. เนื้อหาในหนังสือเรียน 6 ฉบับ คือ ส 101, ส 102, ส 203, ส 204, ส 305 และ ส 306 เน้นค่านิยมพื้นฐานข้อที่ 5 เรื่องความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เป็นลำดับที่ 1 เหมือนกับจุดประสงค์รายวิชาทั้ง 3 ฉบับ แต่เมื่อพิจารณาการจัดลำดับที่ของค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการแล้วมี 2 ฉบับคือ ส 203 กับ ส 306 ที่มีการจัดลำดับที่ของค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 กับ จุดประสงค์รายวิชา ส 203 กับ ส 204 และ ส 305 กับ ส 306 ตามลำดับ ฉบับอื่นๆไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ในการจัดลำดับที่ของค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการแต่อย่างใด ปัญหาสำคัญในเรื่องนี้อยู่ที่ว่า ครูจำนวนมากมักใช้ตำราหรือหนังสือเรียนของกรมวิชาการเพียงเล่มเดียว ถ้าเป็นเช่นนั้นนับว่าเป็นเรื่องที่ควรระมัดระวังมากเพราะหนังสือของกรมวิชาการนี้เน้นคนละแนวทางกับจุดประสงค์ทั่วไป ควรได้พิจารณาใช้ตำราหลายๆเล่มประกอบการสอน เพื่อครูจะได้ให้นักเรียนได้เนื้อหาสาระค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการที่สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างครบถ้วน

จุดประสงค์ทั่วไปวิชาสังคมศึกษาหลักสูตรชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 กับการปลูกฝังจริยธรรมของครูสังคมศึกษาเน้นที่ความรับผิดชอบเหมือนกัน แต่จุดประสงค์รายวิชาทั้งเนื้อหาในหนังสือเรียนเน้นที่ความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นเรื่องไกลตัวสำหรับเด็กมัธยมศึกษาตอนต้น (เกียรติศักดิ์ อิชยานันท์, 2526) จึงเป็นเรื่องที่แปลกและน่าคิดว่าทำไมจุดประสงค์ทั่วไป จุดประสงค์รายวิชา และเนื้อหาในหนังสือเรียนวิชาสังคมศึกษาจึงเน้นคนละแนว ทั้งๆ ที่จุดประสงค์ทั่วไปเป็นหลักสำคัญในการเขียนจุดประสงค์รายวิชา และจุดประสงค์รายวิชาเป็นหลักสำคัญในการเขียนเนื้อหาในหนังสือเรียน จากงานวิจัยของ รจิต ทัยสุข (2517 : ง) พบว่า ความมุ่งหมายและเนื้อหาวิชาของหมวดวิชาสังคมศึกษา

คมศึกษา หลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมแบบประสม ไม่มีความสอดคล้องกัน
เลย ผู้วิจัยได้เสนอแนะไว้ว่า ควรเรียบเรียงหรือปรับปรุงหนังสือเรียนให้สอดคล้องกับความ
มุ่งหมายที่กำหนดไว้ ครั้นมาถึงหลักสูตรชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ซึ่งใช้หลักสูตร
มัธยมแบบประสมเป็นบรรทัดฐานในการจัดทำหลักสูตรนี้ สำหรับงานวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยก็ยังพบว่า
จุดประสงค์ทั่วไปเน้นคนละแนวกับจุดประสงค์รายวิชาและเนื้อหาในหนังสือเรียน ยิ่งนับว่าโทษ
คือนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นของประเทศไทยในปัจจุบันที่ครู-อาจารย์จำนวนมากยังสอนและ
ปลูกฝังจริยธรรมเน้นจุดเดียวกับจุดประสงค์ทั่วไป

ขอเสนอแนะ

1. การวิจัยพบว่า จุดประสงค์ทั่วไปวิชาสังคมศึกษาหลักสูตรชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
เน้นค่านิยมพื้นฐานข้อที่ 1 เรื่องการพึ่งตนเอง ความขยันหมั่นเพียรและความรับผิดชอบ มากที่
สุด ส่วนจุดประสงค์รายวิชาและเนื้อหาในหนังสือเรียนเน้นค่านิยมพื้นฐานข้อที่ 5 เรื่องความรัก
ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ มากที่สุด ซึ่งไม่ได้เป็นไปตามระดับความสำคัญที่จัดไว้ในค
่านิยมพื้นฐาน 5 ประการของคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ และจากงานวิจัยของศึกษานิเทศก์
กรมสามัญศึกษาพบว่าครูที่สอนวิชาสังคมศึกษามีแนวโน้มจะสอนตามจุดประสงค์ทั่วไป ดังนั้นผู้มี
หน้าที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 น่าจะเขียนและให้
ความสำคัญของจุดประสงค์ทั่วไปในแนวเดียวกับค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ เพื่อให้ครูจะได้ใช้
จุดประสงค์ทั่วไปซึ่งเน้นระดับความสำคัญของสาระตรงกับค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการดังกล่าว
เป็นแนวทางในการสอนต่อไป และจากงานวิจัยของ กนิษดา วิริยะ (2526) พบว่า นักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับค่านิยมพื้นฐานเรื่อง การพึ่งตนเอง ความขยัน
หมั่นเพียร และความรับผิดชอบ อยู่ในระดับที่พึงประสงค์ และงานวิจัยของ ปิ่นสุวรรณ เติสยา
นันท์ (2526) พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับค่านิยมพื้นฐาน
เรื่องการประหยัดและออม การมีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมายอยู่ในระดับที่พึงประสงค์
จากผลการวิจัยที่กล่าวมานี้ไม่น่าจะมีปัญหาหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521
จะเน้นค่านิยมพื้นฐานข้อ 1, ข้อ 2 และ ข้อ 3 เพราะนักเรียนพร้อมที่จะรับได้อยู่แล้ว
2. การแทรกคุณธรรมและจริยธรรม หรือค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการก็ตามลงใน
วิชาต่าง ๆ นั้น เป็นเรื่องที่ถูกต้องมิใช่ปล่อยให้ เป็นหน้าที่ของวิชาและครูที่สอนสังคมศึกษา
แต่เพียงอย่างเดียว อำนวย ทะพังกแก และ ชยันต์ วรธนภูมิ (2522 : 39-45)

กล่าวว่า "อันที่จริงแล้วการสอนจริยธรรมไม่ใช่สิ่งที่จำกัดอยู่ในชั่วโมงหน้าที่พลเมือง ศีลธรรม
เท่านั้น ครูผู้สอนย่อมจะถ่ายทอดค่านิยมทางจริยธรรมให้แก่เด็กเรียนได้ไม่ว่าจะสอนวิชาใด"
ผู้วิจัยจึงเสนอแนะว่า ผู้เขียนตำราแต่ละวิชาจะได้ช่วยกันแทรกจริยธรรมและคุณธรรมหรือ
ค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการลงในหนังสือเรียน

3. ในการสอนทุกวิชา ผู้สอนควรจะได้แทรกคุณธรรมจริยธรรม หรือค่านิยมพื้นฐาน
5 ประการ ทุกครั้งที่มีโอกาส

4. การวิจัยที่ใช้เทคนิคหลาย ๆ วิธีในการเก็บรวบรวมข้อมูลนับว่าดีมาก ถ้าทำได้
แต่ถ้าจะเก็บรวบรวมข้อมูลโดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามท่องอ่านเอกสารอื่น ๆ ประกอบแล้วจึง
ตอบได้ จะทำได้ลำบากมาก ต้องมีเวลามาก และต้องรู้จักคุ้นเคยกับผู้ตอบจึงจะได้รับความ
ร่วมมือ แต่ถ้ามีเวลาจำกัดและไม่คุ้นเคยกับผู้ตอบแบบสอบถามแล้ว ควรหลีกเลี่ยงไปใช้วิธีอื่น ๆ
จะดีกว่า

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย